

L'argue (pl. àrguens) és un 'torn que serveix per a treure una embarcació a terra'; el mot deriva del llat. vg. *ARGĀNUM 'mena de cabrestant', pres del gr. ÁRGANON 'instrument' (cf. it. *argano*). La motivació es basa en:

a) la idea de 'aixecar' de l'aparell, present en *palanqui*, que sembla una regressió de *palanqui*, dim. de *palanca* (< llat. vg. *PALANCA), i també en *grua* 42, comparació d'una màquina de 'aixecar pesos' amb l'ocell (*Grus cinerea*; < GRŪE);

b) la de 'estirar, arrossegar' que es nota en *tralles* 'tros de corda' 5 (var. *traia* 70; cf. ALDC, VIII, il. 2238), der. de TRAGŪLA 'xarxa de ròssec; javelina' (cl. TRAHĒRE 'arrossegar, estirar');

c) la de 'girar' que subjau en els mots *torn* 'instrument del tornar' 155, 174, provinent de TORNUS (< gr. TÓRNOS); en *trull* 5, propi del "bateu", per les voltes que es donen al voltant de l'espiga o caragol de la premsa de vi (< llat. tardà *TROCLU, cl. TÖRCŪLUM, der. de TÖRQUĒRE 'retòrcer, espremer'); en l'alg. *voge* 85, pron. [v'odʒa], var. de *vogi*, deverbal de *vogir* 'fer moure amb moviment giratori', evolució no ben explicada de VOLVĒRE 'girar, tombar' (it. *volgere*), extensió de 'animal que dona voltes a una sinia, a un trull'; en *gigre*, "ormeig que les bísties feien girar per a pujar l'embarcació" (cf. ALDC, VIII, il. 2241), amb la var. *giguera* 80, que és un manlleu a l'angl. *jigger*;

d) la de 'enrotllar', base de

cabrestant (s. XIX)

(*cabestrant* 163,

amb metàtesi),

participi de

cabestrar

'enrotllar els cables', der. de *cabestre* (< CAPĪSTRUM), amb les var. *cabristant* 56, *cabristante* 47, *cabestante* 71-74, *cabestant* 154, 155, *cabestante* 154, *cabistante* 133, probablement arribats a través del cast. (la proposta de derivar-los de l'anglès *capstan* [s. XIV] 'corda posada com una caputxa' no sembla probable).

Cabiró 190, pròpiament 'peça cilíndrica de ferro que forma part de la maquinilla' (Savall, 1991: 31; cf. ALDC, VIII, il. 2243), és evolució semàntica de 'biga que suporta els llistons' (< llat. vg. *CAPREONE, var. de CAPREŌLUS 'cabirol').

El fet de formar part de l'aparell una politja (o més) justifica els mots *bossell* 122, d'origen incert, i *ternal* 36, pròpiament 'bossell de tres politges' (< baix llatí TERNALIS 'compost de tres', der. de TERNUS 'triple'); semblantment, *quinal* 'conjunt de ternals combinats per a aixecar pesos grossos' 167, der. del llat. QUINI 'de cinc en cinc' amb el suf. -al, amb valor de pertinença, com en *ternal*, doc. en cat. ant. i força documentat en val. (O. Pou, 1575 "artemon"; Sanelo, 1802 "quinal de dos corrioies"; Escrig, 1851). Són metonímies *ferro* 68 (< FĒRRUM), de matèria per l'objecte, així com ho són de genèric per específic els mots d'origen cast. *maquinilla* (var. *maquenilla* 147, "per a pujar l'àncora") i *apare[χ]o*, adaptat en *apareco* 42, 70, segons el punt d'articulació, propi de parlants monolingües (cf. Veny 1993 a i 1994), i l'equivalent potser genuí *parei* 42, amb afèresi i iodització (< -ĬCULU).

Són mots en relació *botons* 'corrioies' 70; *home mort* 'fusta colgada a terra per a sostenir el palanqui' 155, 184.

Entre els noms recollits abunden els de procedència, directa o indirecta, castellana (*apare[χ]o*, *maquinilla*, *cabrestant[e]*); els altres no s'adeqüen a les característiques de l'estri descrit més amunt (*gigre* 'torn que porten a bord les barques'; *argue* 'màquina per a moure grans pesos'); tret de *palanqui* 'aparell de treure embarcacions', normatiu des del DG_I, 1932.

